

Batı Kamuoyu, AKP-IŞİD İlişkileri ve Kürt Sorunu

Taner Timur, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi emekli öğretim üyesi, e-posta: taner.timur@superonline.com

Geçen yıl Ekim ayında Fransız Başbakanı Manuel Valls, ülkelerinin tarihte benzeri görülmemiş bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu söylüyor ve bu tehlikeyi de “bazı Fransızların, gerekirse kendi ülkelerini vurmak için terör eğitimi almak üzere dış ülkelere gitmeleri”nde görüyordu.¹ Çok geçmeden de bu kaygısında ne kadar haklı olduğu anlaşıldı: 7 Ocak 2015’te, iki İslamcı terörist Charlie Hebdo bürosunu basıyor ve Fransa’nın en popüler mizahçıları katlediyordu.

Bu iğrenç cinayet sadece Fransa’da değil, bütün dünyada büyük tepkiler yarattı ve gözler IŞİD adlı kanlı yapıya çevrildi. ABD’nin Irak’ı işgalinin yarattığı anarşi ortamı, sonunda bölgedeki tüm kin ve intikam duygularını cihat bayrağı altında toplamış ve dünyaya meydan okuyan bir “İslam Devleti” ortaya çıkmıştı. Öyle ki İran’ın mollaları dahi bu yeni cihatçılar karşısında çok “ılımlı” görünüyorlardı. Ve varılan noktada da, IŞİD radikalizmi, Obama ile Putin’i bile bu tehlikeye karşı nesnel müttefikler haline getirdi. Rus uçakları Suriye’de Cihatçı hedefleri bombalamaya başlayınca, ABD Dışişleri Bakanı John Kerry “Rusya’nın bu meseleye odaklanmayı seçmesinden memnunuz” diyordu.²

Binlerce kilometre uzaktaki ülkeleri bile bu kadar ürküten bu cinayet şebekesine karşı, onunla sınır komşusu Türkiye’nin izlediği politika ne oldu?

Bölgedeki gelişmeleri yakından izleyen hemen bütün gözlemciler IŞİD’in bu hale gelmesinde AKP iktidarının rol oynadığını, ya da en azından sınır kontrolünde çok gevşek davranarak bu gelişmeye zemin hazırladığını düşünüyorlar. Neden olarak da Erdoğan’ın Müslüman Kardeşler eksenli politikasının iflas etmesini ve bu iflasın katılaştırdığı Esad düşmanlığını ileri sürüyorlar. Gerçekten de “Arap Baharı”nın Suriye versiyonu, kısa sürede Esad’ın bütün düşmanlarını az çok Erdoğan’ın dostu haline getirmişti. Oysa Erdoğan ve AKP sözcüleri bu iddiaları şiddetle reddediyorlar ve IŞİD’i “gerçek İslam”la hiçbir ilgisi olmayan bir terör örgütü saydıklarını söylüyorlar. Yalnız bununla da kalmıyor, terörün IŞİD’in tekelinde olmadığını altını çizerek, AKP’nin ülke ve bölgedeki bütün terör örgütlerine karşı olduklarını ekliyorlar.

7 Haziran seçimlerinde uğradığı yenilgiden sonra Erdoğan’ın nasıl taktik değiştirdiğini ve “çözüm süreci”ni buzdolabına koyarak nasıl bütün oklarını PKK’ya (daha çok da seçim yenilgisinin nedeni saydığı HDP’ye) çevirdiğini biliyoruz. Ankara faciasını böyle bir ortamda yaşadık ve ortaya çıkan bütün somut

deliller IŞİD'i gösterdiği halde Erdoğan bu politikasında ısrarlı oldu. 22 Ekim'de Hak-İş Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada Ankara saldırısını hala ortak bir terör eylemi olarak görüyor, "burada DAESH de var, PKK da var, El-Muhaberat da var, PYD terör örgütü de var; ortak olarak bu eylemi planlamışlardır" diyordu.³

Seçmenlerin, korkutma yöntemlerinin baskısı altında, istikrar kaygısıyla, şimdiye kadar yüzlerce kişinin ölümüne neden olan bu devekuşu politikasında 1 Kasım'da nasıl bir yanıt verdiklerini gördük. Yine de ben daha ilerilere uzanarak, gelecekte tarihçilerin bugünlerde yaşananları nasıl yorumlayacaklarını sorgulamak istiyorum. Dayanağım da elbette bugünkü durumla ilgili somut veriler olacak. Çünkü gerçek tarihçiler aslında geçmişe değil, geleceğe bakan insanlardır ve bir ölçüde de "geleceğin mimarı" olurlar. Önce geçmişin birikimiyle içinde yaşadıkları toplumu ve konjonktürü yorumlar, sonra da bu yorumdan hareketle bir gelecek tablosu çizerler. Bu paradigma aynı zamanda kendilerinin de tarihin oluşmasına aktif olarak katılmasına kılavuzluk eder.

Bu ilkeler ışığında bugün yaşadığımız dramatik olaylar gelecek nesillere nasıl görünebilirler?

Önce şu noktayı tekrarlayalım: Son zamanlarda Erdoğan ve bakanları IŞİD'in "gerçek İslam" ile bir ilgisi olmadığını, bu "sözde Devlet" in kanlı eylemleriyle İslam'a da zarar verdiğini ileri sürüyorlar. Buna karşılık IŞİD ideologları ise bütün Müslümanları Hilafet bayrağı altında birleştirmek için savaştıklarını, Türkiye'yi yönetenlerin dinsiz olduğunu ("tağut" diyorlar) ve bu arada Konstantiniye'yi de alacaklarını iddia ediyorlar.

Bu karşılıklı suçlamalar gerçeği ne ölçüde yansıtıyor?

Aslında geleceğin tarihçileri kuşkusuz bu suçlamaları bir yana bırakacak ve hükümlerini "gerçek İslam" la ilgili skolastik tartışmalar ışığında değil, somut toplumsal gerçekler temelinde verecekler. Büyük bir olasılıkla da, 2010'larda, bu nevrallik bölgede "tarihi yapan" unsur olarak IŞİD'i işaret edecekler. Kuşkusuz, Marx'ın dediği gibi "kötü tarafından", savaşla ve kanla yapılmış tarih olarak.⁴ IŞİD'in, fanatik militanları ve intihar komandolarıyla, kaostan yararlanarak el koyduğu petrol kaynaklarıyla ve dünyanın her köşesinden kopup gelmiş acımasız müminlerden oluşan cihat ordusuyla yürüttüğü savaşla yazılan tarih olarak... Türkiye'nin bugünkü Suriye politikası da anlamını bu karanlık ortaçağ güçleriyle ilişkileri bağlamında kazanacak. Kısaca ileride IŞİD ve Türkiye ilişkileri hakkındaki hüküm, bugünün (zamanla çok daha artacak olan) belgeleri, analizleri ve edimleri bağlamında verilecek. Ve bunlar arasında da son bir yıl içinde IŞİD hakkında yazılmış olan kitaplar kuşkusuz önemli bir yer tutacak...

Gerçekten de son bir yıl içinde dünyada IŞİD ve Ortadoğu hakkında birçok kitap yayınlandı. Bunlardan altısını incelemek fırsatı buldum ve beni bu yazıyı yazmaya da bu kitaplar sevk etti. Aşağıdaki satırlarda bunlardan, yazarların sadece Türkiye-IŞİD ilişkileri hakkında yazdıklarını aktaracağım. Bölgeyi çok yakından izleyen bazı batılı araştırmacılar gözlemlerini yazmış, tarihe not düşmüşler. Elbette ki yazdıkları tartışmaya açık ve her söylediklerini de doğru kabul edemeyiz.. Ne var ki Türkiye konusunda birbirlerinden tamamen bağımsız olarak hepsinin birleştiği noktalar var. Eğer sabah akşam komplo teorileri üreten paranoyaklar değilsek kulak vermemiz gereken noktalar...

Başlayalım.

1. Samuel Laurent bölgeyi iyi bilen, İslamcılar arasında da çok sayıda “contact”ı olan bir Fransız araştırmacı. 2014Kasım’ında yayınlanan eserine “İslam Devleti” adını vermiş.⁵IŞİD’i bir devlet yapısı olarak ele alıyor ve ordusu, “adalet” mekanizması, mali yapısı ve finans kaynakları ile inceliyor. Eserde bizi ilgilendiren bilgileri IŞİD’in istihbarat örgütü (AMNİ) ile ilgili bölümde buluyoruz. Yazarın IŞİD’den el-Kaide’ye geçmiş bir cihadistten aldığı bilgilere göre IŞİD iç ve dış düşmanlarını tuzağa düşürmek için Gaziantep’i bir üs olarak kullanıyor, sahte “örgüt”ler kuruyor. Böylece, “Şam çocukları” adı altında kurduğu ve “Mayıs ayında (2014) yüzden fazla üyesi olan bu gizemli örgütün, Gaziantep’te büyük bir ev kiraladığı”nı öğreniyoruz.⁶ Bu meczup takım Esad’a karşı ortak cephe kurmaya gelmiş olan 20 kadar Suriyeli aileyi de sırf kendilerinden olmadığı için hunharca öldürüyor.

S. Laurent, AMNİ’nin intihar komandoları için ayrıca “Suikast Emiri” komutasında bir özel birlik oluşturduğunu yazıyor; tam bir yıl önce. Ve 2015 Ekim’inde de –burasını da biz ekleyelim- bu “birlik”ten askerler Ankara Garı’nı kana boyuyorlar. Bu trajedinin gerisini isterseniz bizim Sabah gazetesinden (23 Ekim 2015) okuyalım: “..henüz kimlik tespiti yapılamayan ve yabancı uyruklu olduğu belirtilen ikinci canlı bomba (...) 10 Ekim tarihinden bir gün önce, akşam saatlerinde Suriye sınırından Türkiye’ye girdi. Gaziantep’te DAESH tarafından hücre evi olarak kullanılan bir adrese gelen iki canlı bombaya, bir süre kaldıkları bu evde bomba yelekleri giydirildi ve iki araçla Ankara’ya doğru yola çıkmaları sağlandı”. Sanki S. Laurent’ı doğrulamak ister gibi yazılmış satırlar!..

2. Yıllarca AB kulislerinde Türkiye’yi savunmuş bir Rusya ve Ortadoğu uzmanı olan Alexandre Adler ise yine 2014 Kasım’nda yayınlanan eserine “Kanlı Hilafet” başlığını vermiş.⁷ Yazara göre Esad’a karşı savaşmak üzere kurulan ve Şam rejiminin de sivilleri katlederek radikalleştirdiği “Özgür Suriye Ordusu’na önce Türkiye’nin desteklediği Müslüman Kardeşler egemen oldu”, fakat daha sonra

güç Al Nusra'ya ve sonunda da IŞİD'e geçti (s. 92). Adler, IŞİD'in egemenliğini "Müslüman Kardeşler ve Türk Devleti ile kurduğu iyi ilişkiler" sayesinde sağladığını ve bunun için de Türk Devleti'ne "Kürtlerle savaşaacağını vaat ettiğini" yazıyor. Böylece "DAİŞ (IŞİD) Türkiye ve Suudi Arabistan'ın kendisine sağladığı silahların bir kısmını Esad'la savaşmak üzere Irak cephesine gönderdi ve böylece felaket de başlamış oldu" (s. 105).

Yaklaşık bir yıl sonra, Ankara katliamını izleyen günlerde, Fransız *Le Monde* gazetesi bu felaketi, manşetten, "Türkiye uçurumun kenarında" başlığıyla veriyordu.⁸

3. Londra'da yayınlanan *Independent* gazetesinin ünlü Ortadoğu muhabiri Patrick Cockburn'ün eseri ise "İslam Devletinin Yükselişi" başlığını taşıyor ve o da 2014'te yayınlandı.⁹ Bu eser de "Irak ve Suriye'de IŞİD'i ve diğer Sünni cihad hareketlerini besleyen güçler Suudi Arabistan, Körfez monarşileri ve Türkiye'yi" diyor, (s. 35). Yazar, bunlardan Suudi Arabistan ve Katar'ın para yardımlarına işaret ettikten sonra, "Türkiye'nin rolü farklıdır, diyor, fakat en az Suudi Arabistan'ın IŞİD'e ve diğer cihatçı guruplara yardım etmesi kadar önemlidir". Türkiye "Suriye ile 560 mil uzunluğundaki sınırlarını açık tutarak.. IŞİD, El Nusra ve diğer muhalif grupların silah ve adam getirebilecekleri güvenli bir geri üsse sahip olmalarını" sağlamıştı (s. 37). Bu anlaşma bir ölçüde de Kürtlere karşıydı. Nitekim IŞİD cihatçıları 6 Ekim'de Kobani'yi kuşattıkları zaman "Erdoğan, şehrin yakında düşeceğini" ileri sürüyordu. (s. 152). Bu beyanatın Türkiyeli Kürtleri nasıl çıldırttığını ve Diyarbakır'da nelere yol açtığını hepimiz biliyoruz.

4. İkisi de tarihçi olan Olivier Hanne ve T. F. de la Neuville tarafından yazılan "İslam Devleti" de benzer iddiaları tekrarlıyor, özellikle de Kürtlere karşı anlaşmaya işaret ederek "Ankara, kendisi için en büyük tehlike olan Kürt özerklik stratejisine karşı Suriye'de selefi kartını oynuyor" diyor.¹⁰ En önemli delil olarak da "ABD ve NATO'nun bütün baskılarına" rağmen, Türk Dışişleri Bakanı'nın 11 Eylül 2014'te IŞİD'e karşı ortak hareket bildirisini imzalamadığını gösteriyor (s. 130). Daha da vahimi, yazarlar, Rus ve İran kaynaklarına dayanarak, IŞİD'in Musul'da rehin aldığı Türkleri kurtarmak için Ankara'nın El Bağdadi ile görüşmeler yaptığını ve böylece Türkiye'nin "dünyada IŞİD ile gizli diplomatik ilişkiler içinde olan tek devlet" haline geldiğini ileri sürüyorlar (s. 131).

5. Fransa'nın ünlü araştırma merkezi CNRS'te Ortadoğu çalışmalarını yürüten Pierre Jean Luizard ise bu yıl Ocak ayında yayınlanan kitabına "DAEŞ Tuzağı" adını vermiş ve Türkiye'ye ayırdığı sayfalar "Kendi tuzağına düşen Erdoğan" başlığını taşıyor.¹¹ Yazara göre "Sorunun temeli şurada: AKP, Suriye çatışmasının cemaatleşme ve mezhepleşme sürecine hâkim olabileceğini sandı; oysa bu

çatışma bugün sınırlarında büyük sorunlar yaratmakla kalmıyor, Türk politikasını da zehirliyor” (s. 141). IŞİD’i Kürt tehlikesine karşı kullanan bu politika ile Ankara, sonunda ne İsa’ya ne de Musa’ya yaranabildi ve “bu pokerde bütün bahislerini kaybetti”. Ve böylece, “zaten kendini beğenmişliği ve Neo-Osmanlı küçümsemesiyle kuşkular doğurmuş olan Türkiye, Arap sivil toplumlarına hitap etme olanağını da geniş ölçüde kaybetmiş bulunuyor” (s. 144-145). Gerçekten de son yıllarda “Arap Sokağı”nda alkışların yerini homurtular aldı.

6. Viyana Üniversitesi’nde öğretim üyesi olan Thomas Schmidinger ise “Suriye Kürdistanı’nda Savaş ve Devrim” başlıklı eserinde¹² daha özel bir konuya, Suriye Kürtlerine eğilmiş ve Kobani’ye saldırının Musul Başkonsolosluğu’nda alınan rehinelere serbest bırakılmalarını hemen izlediğine dikkat çekerek şu vahim soruyu soruyor: “(Yoksa) Türkiye IŞİD’e, YPG’nin (Suriyeli Kürt savaşçıların) Kobani’deki mevzilerine dair önemli istihbaratlar mı verdi?” (s. 131). Yazar Türkiye’nin, sonunda Kobani halkına Iraklı peşmergelere kapıları açmasının da bu kuşkularla beslenen “yoğun uluslararası baskılar” sonucu gerçekleştiğini yorumlarına ekliyor.

Görüldüğü gibi Batı kamuoyunu aydınlatan bu eserler laik Türkiye Cumhuriyeti için bir “ihanet tablosu” oluşturuyorlar. Bunlara Columbia Üniversitesi İnsan Hakları Enstitüsü’nün Türkiye-IŞİD işbirliğini 9 maddede özetleyen iç karartıcı raporunu da ekleyebiliriz.

Aslına bakılırsa bütün bu araştırmacıların söyledikleri şeylerin, büyük kısımları itibariyle, Türkiye’de bilinmeyen şeyler olduğunu söyleyemeyiz. Bununla beraber konuya her yönüyle eğilmeleri ve bir bütünlük içinde bakmaları, kuşkusuz bunların geleceğin tarihçileri için önemli kaynaklar olmasına yol açacaktır. Buna karşılık bugünlerde bizdeki AKP sözcülerinin attıkları “komplo” çılgınlıkları da tarihin aynasında herhalde daha çok sağlıksız bir zihniyetin tezahürleri olarak yankı uyandıracaktır. Yine de burada -geleceği gelecek nesillere bırakarak- sözlerimi bugünle ilgili bazı gözlemlerle bitirmek istiyorum.

Bugün laik Türkiye Cumhuriyeti’nin en önemli iki sorununu şeriatçı akımlar ile Kürt sorunu teşkil ediyor. Bunlardan birincisi sınırlarımızı aşıyor ve laik cumhuriyete karşı en büyük tehlike Ortadoğu’yu kana bulayan IŞİD ve benzeri örgütlerden geliyor. Kürt sorunu ise, bölgesel boyutlar taşımakla beraber, Türkiye’de, Kürtlerin TBMM’de yer alan vekilleri sayesinde, Türkiye içinde bir çözüm potansiyeli taşıyor.

Oysa bu günlerde ne görüyoruz?

Bu günlerde, seçimlerden daha da “güçlenerek” çıktığı zannıyla, AKP, bunlardan

birincisini ikinciye karşı kullanarak yangına körükle koşuyor ve ülkenin geleceğini ipotek altına alıyor. Unutmayalım ki Güneydoğu Anadolu bölgesi Türkiye'nin en muhafazakâr bölgesidir ve yakın tarihte bütün gerici-şeriatçı akımlar buradan kaynaklandılar. Oysa Kürtlerin en laik kesimi düşman sayılır ve yok edilmeye çalışılırsa, bu politikanın sonunda AKP'li Kürtleri IŞİD'e yaklaştırmaktan başka bir sonuç vermeyeceği açıktır. Yine unutmayalım ki bu ülkede günü gelmiş, bir OHAL valisi bile, "dağdakileri ovaya indirmekten ve siyasete sokmaktan" söz edebilmiştir. Bugün ise barut fıçısına dönmüş bir coğrafyada, AKP ve nesnel ortakları, ovadaki siyasetçileri düşman ilan ediyor ve adeta dağa çıkmaya tahrik ediyorlar.

Türk, Kürt ve yabancı bir sürü gözlemcinin çoktandır iflasını ilan ettikleri bu poker politikası bu ülkeyi nereye götürebilir?

Öyle görünüyor ki nereye götüreceğini sonunda yandaş medya da anladı ve "Başka Türkiye yok!" sloganıyla bir kampanya başlattı. Aynı bağlamda, daha iki üç yıl öncesine kadar "Büyük Türkiye-Büyük Başkan" çılgınlıkları atan bir gazetede de, "100 yıl sonra yeni bir Sykes-Picot mu?" başlığı altında bir AKP Başkan Yardımcısının yazısını okuyoruz.¹³ Adeta 100 yıl önce Ortadoğu'nun haritasını çizen paylaşım anlaşmasını yeniden gündeme taşır gibi! O tarihte cahil, muhteris ve çıkarıcı Osmanlı siyasetçileri, sonunda Mekke Şerifi'ni bile karşılarına almışlardı. Bugün, izledikleri politikanın sonuçlarını daha çok "matem günleri" olarak anıyoruz. Ve günümüzde onlara benzer bir profil sergileyen "Yeni-Osmanlı" hayalcilerinin de, aynı acz içinde, dış güçlerin Ortadoğu'nun geleceğini nasıl çizeceklerini keşfetmeye çalıştıklarına tanık oluyoruz.

Sonnotlar

¹ *Le Figaro*; 3 Ekim 2014.

² Nakleden Verda Özer; *Hürriyet*, 24 Ekim 2015.

³ *Milliyet*, 23 Ekim 2015.

⁴ Karl Marx; *Misère de la Philosophie*; Paris, Ed. Sociales, 1972, s. 130.

⁵ Samuel Larent; *L'Etat Islamique*; Paris, Seuil, 2014.

⁶ Aynı eser, s. 85.

⁷ Alexandre Adler; *Le Califat du Sang*; Paris, Grasset, 2014.

⁸ *Le Monde*, 12 Ekim 2015.

⁹ Patrick Cockburn; *The Rise of Islamic State*, OR Books; Eserin Türkçesi Agora Yayınları arasında “İslam Devleti’nin Yükselişi” başlığı altında çıkmıştır. Alıntılar Türkçe çeviriden yapılmıştır.

¹⁰ Olivier Hanne ve T. F. de la Neuville *L’Etat Islamique; Anatomie du Nouveau Califat*; Paris, BG ed. 2014.

¹¹ ” Pierre Jean Luizard; *Le Piège Daech*; Paris, La Découverte, 2014, s. 136.

¹² Thomas Schimidinger; “Suriye Kürdistanı’nda Savaş ve Devrim”, İstanbul, Yordam, 2015. (*Krieg und Revolution in Syrisch-Kurdistan*, Wien, 2014)

¹³ Yasin Aktay; Yeni Şafak, 24 Ekim 2015.

Kaynakça

Marx K (1972). *Misère de la Philosophie*. Paris: Ed. Sociales.

Larent S (2014). *L’Etat Islamique*. Paris:Seuil.

Adler A (2014). *Le Califat du Sang*. Paris: Grasset.

Cockburn P (2014). İslam Devleti’nin Yükselişi: IŞİD ve Yeni Sünni Ayaklanması. Çev. O Akınhay. İstanbul: Agora

Hanne O ve de la Neuville T F (2014). *L’Etat Islamique; Anatomie du Nouveau Califat*. Paris: BG Ed.

Luizard P J (2014). *Le Piège Daech*. Paris: La Découverte.

Schimidinger T (2015). *Suriye Kürdistanı’nda Savaş ve Devrim: Rojava’da Sesler, Analizler*. Çev. S Altınçekiç. İstanbul: Yordam.

